

МІНІСТЕРСТВО НАРОДНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ІНОЗЕМНИХ МОВ

ТЕЗИ КОНФЕРЕНЦІЇ

"РЕАЛІЗАЦІЯ МОВНИХ ОДИНИЦЬ ГРАМАТИЧНОЇ ТА
ЛЕКСИКО-ГРАЗЕОЛОГІЧНОЇ СИСТЕМ ГЕРМАНСЬКИХ
ТА РОМАНСЬКИХ МОВ

25-26 березня 1992 року

М. К. И. В.

Дослідження виявило випадки відсутності семантичних варіантів у деяких проаналізованих прикметників на рівні абсолютної мовленнєвої актуалізації як в межах окремих ЛСВ, так і в межах всього значення слова. В більшості випадків цей факт пояснюється тим, що розвиток семантичної структури змісту таких лексичних одиниць йде по лінії суб'єктивної спрямованості позначення. При цьому, вже словникові дефініції таких слів відмічаються тонкою, прозорою спрямованістю на позначення тільки людини.

Таким чином, аналіз показує, що доречно говорити про лексико-семантичний варіант та семантичний варіант як про лінгвістичні реальності, що існують. При цьому, ЛСВ виступає двосторонньою одиницею лексико-семантичного рівня; СВ визначається як конкретне словозначення ЛСВ, як мінімальна одиниця плану змісту ЛСВ.

Широта семантичної основи, яка формує лексико-семантичний варіант прикметника, проявляє великі можливості сполучуваності з класами та підкласами предметних імен, які утворюють семантичні варіанти в межах ЛСВ. наявність спільних семантичних варіантів виділених в межах ЛСВ прикметників, свідчить про сам процес пізнання людиною реального світу і безпосередньо себе як суб'єкту цього світу.

О.Г.Пастухов

ІДЕОЛОГІЧНА МАРКІРОВАНІСТЬ ЯК ПРОБЛЕМА ПЛАНУ
ЗМІСТУ У ЛЕКСИЦІ ПІДМОВИ ФІЛОСОФІЇ

Екстралінгвістичною основою розділу підмов науки і техніки є середовище, в якому вони функціонують і яке вони обслуговують. Кожна така галузь при значній загальності характеристик має ряд своїх особливостей.

За конкретно-фактологічним співвідношенням спеціальні підмови можуть бути розділені на дві великі групи: 1/ підмови техніки і природознавчих наук; 2/ підмови гуманітарних наук. Матеріальне наповнення елементарних мовних знаків та їх комбінації в текстах різних підмов різне. Якщо першим притаманні строго концептуальна термінологія, короткість, об'ємність понять, то другій – більша суб'єктивність, узагальнення та завуальованість авторського "я".

До названих характеристик гуманітарних або, в більш вузькому понятті, суспільно-наукових текстів, до яких відносяться і філософські, необхідно додати і їх ідеологізованість.

Зрозуміти суть ідеологізованої лексики неможливо, не розглянувши структуру значення одиниць підмови. Це важливо з урахуванням не тільки її природи, але й номінативної техніки, оскільки "сама структура несе в собі властивості позначуваних реалій, їх взаємозв'язків і оцінки з боку мовника" /1,18/.

Лінгвокреативне мислення визначає соціологізовану мову та розумову діяльність. Відносно до компонентів значення ідеологізованість може бути поставлена між конотативним і прагматичним аспектами, які в тій чи іншій мірі змикаються з нею. В цьому плані комунікативно орієнтоване повідомлення має на увазі наявність в ньому оцінки, експресивності, емотивності, що робить його індивідуальним. В той же час воно має іншу спеціальну інформацію в більшій мірі соціального характеру, яка вказує на приналежність до суспільного класу, прошарку чи групи людей. Всі ці прагматичні реєстри зв'язані зі сферою використання мови чи її підсистеми.

У нашому випадку реальною ситуацією спілкування є науковий текст як інструмент чи результат спеціалізованої діяльності, яка складається з великої кількості прагматично, семантично і синтаксично когерентних актів мовлення.

Терміни "ідеологізованість", "ідеологічна зв'язаність", "ідеологема" та інші, введені В.Шмідтом, В.Флейшером, А.Нойбертом, поясняли наявність цих конотацій лише з одного боку – необхідністю закритості і науковості термінологічної системи. Сьогодні це можна розцінювати як своєрідне "соціальне замовлення", відповідаючи інтересам однієї ідеології.

Важливо доповнити цю трактовку, розширити шкалу оцінки в інший бік. Є.В.Розен у зв'язку з цим зауважує, що новим є підхід, який представляє метамовну інформацію в її єдності і протипоставленості "маркірованість – немаркірованість", у той час як поняття конотації зв'язувалось передусім з маркірованістю /2, 59/.

У ролі маркера можуть виступати не тільки формально виражені особливості мовних одиниць, але і особливості їх семантики. Аналіз основних значень лексем підмови показує, що виключеними з числа ідеологічно маркірованих лексико-семантичних груп /ЛСТ/ будуть ЛСТ назв явищ природи, корисних копалин, ЛСТ, які означають географічні пункти та власні імена. Найбільшому навантаженню у плані маркіровки будуть підлягати суспільно значимі сфери, серед яких знаходиться і лексика підмови філософії.

Важливими екстралінгвістичними факторами, які впливають на виникнення ідеологічно маркірованої лексики, є: 1/ соціальний статус та вік комунікантів; 2/ рольова структура спілкування; 3/ тип діяльності; 4/ тема спілкування. Таким чином, оцінка

відноситься до факту об'єктивної реальності, який стоїть за нею. Вона може трактуватися також як вираз дібчої у мовному колективі соціальної установки у відповідності з якою відбувається розподіл одиниць, які відрізняються системно-структурними характеристиками за сферами соціального функціонування мови /3, 41/.

Цікаво, що аналізуються референти одиниць не літературної мови, а сфери наукового спілкування, що значно обмежує сферу соціально маркірованої референції рамками стилю. Корелятом різниці соціальної оцінки у наукових текстах можуть бути відмінності не в референтному плані, а в засобі номінації одних і тих же референтів.

Таке поняття важливо сьогодні, коли критично аналізуються суспільні науки і приводиться у відповідність філософська термінологія, що відіграє визначальну роль для її якісного удосконалення і розвитку науки.

Список літератури

1. Телия В.І. Коннотативный аспект семантики номинативных единиц. - М.: Наука, 1986. - 142 с.
2. Розен Е.В. Антропометрическая информация лексических единиц // Структурно-семантическое исследование немецкой лексики. - Калинин: изд-во Калининского ун-та, 1980. - с.55-62.
3. Швейцер А.Д. К разработке понятийного аппарата социолингвистики // Социально-лингвистические исследования. - М. - 1976. - с.40-53.

СЕРІКОВА Н.В. До питання про атропологічні риси релігійної картини світу.	37
ШВИДКА Л.В. Вираження семантичного суб'єкту при імпліцитній предикативності.	39
ЧЕКУЛАЙ І.В. Різні типи нейтралізації семантичних опозицій і полісемічних прикметників англійської мови.	42
ЧЕРНОМАЗ М.Л. Деякі спостереження над семантичною деривацією у французькій лінгвістичній термінології.	48

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИЙ ТА СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИЙ
АСПЕКТ МОВНИХ ОДИНИЦЬ СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ
М О В И

ВОЛЧЕНКО І.М. Архаїзми та історизми в компонентному складі німецьких фразеологічних одиниць /до питання про еволюційні зміни в словниковому складі мови/.	51
КАЗИШІР В.О. Проблеми дослідження сномастичного матеріалу загальноєвропейського походження.	53
КОСТОГРИЗ О.В. До питання метонімічного варіювання похідного слова.	57
МАМЧЕНКО С.П. До питання про походження напівафіксів.	61
МУРОМЦЕВА Ю.В. До питання про словотвірне значення.	64
ПАНКЕВИЧ О.Й. Антропоцентрична спрямованість метафоричних дієслів суб'єктивного переміщення /на матеріалі німецької мови/.	67
ПАШКО Л.А. Лексико-семантичний варіант та семантичний варіант як лінгвістичні реальності.	70
ПАСТУХОВ О.Г. Ідеологічна маркірованість як проблема плану змісту у лексиці підмови філософії.	75
ПАХОЛОК Г.М. Сподучуваність прислівників - інтенсифікаторів з прикметниками в сучасній німецькій мові.	79
ПРИЩЕПА Б.Б. Некоторые структурно-семантические особенности немецких компрессивов.	83
Троцьок Т.П. Константність та варіативність в сфері спе-	